

DEN NORSKE KIRKE
Grimstad kirkelig fellesråd

**Forslag til
Grimstad kommunes
kirkebudsjett for 2020
og handlingsprogram
for 2020 – 2023**

Grimstad kirkelige fellestråd har i møte 17.9.2019 med hjemmel i Kirkelovens § 15, gjort vedtak om forslag til kommunalt drifts- og investeringsstilsjudd for 2020, samt handlingsprogram for perioden 2021 - 2023.

INNHold

1. SAMMENDRAG.	3
2. DRIFTSTILSKUDD.	4
2.1 Personalkostnader.....	4
2.2 Utgifter til lokaler.	4
2.3 Beregning av kommunalt driftstilsjudd i 2020.....	4
3. HANDLINGSPROGRAM FOR 2020: «Alle trossamfunn».....	5
3.1 Effektivisering av kirkegårdsareal. Behov for nye arealer. Årlig kapitalbehov.	5
3.2 Kirkegårdsutvidelse i Fjære og i Skarsdalen.	5
3.3 Maskiner og utstyr ved kirkegårdene.	5
3.4 Parkeringsforhold ved Eide kirkegård.....	6
3.5 Beregning av kommunalt investeringsstilsjudd i 2020 til formål «Alle trossamfunn».	6
4. HANDLINGSPROGRAM FOR 2020: «Den norske kirke».	7
4.1 Overgang til nasjonal IKT-plattform for Den norske kirke.	7
4.2 Planarbeid – Fevik nye kirke.....	7
4.3 Vedlikeholdsprogram for kirkene.	7
4.4 Overgang fra oljekjel til elektrokjel i mulig kombinasjon med bergvarme i Grimstad kirke.	7
5. HANDLINGSPROGRAM FOR 2021 – 2023: «Alle trossamfunn».	8
5.1 Kunstnerisk utsmykning i Grimstad kapell.	8
5.2 Kirkegårdsutvidelse ved Landvik nedre kirkegård.	8
5.3 Utvikling av nåværende parkeringsplass ved Eide kirke.....	8
6. HANDLINGSPROGRAM FOR 2021 – 2023: «Den norske kirke».	8
6.1 Antikvarisk restaurasjon av kirkebenker og kirkeinventar i Fjære kirke.	8
6.2 Brannsikring.....	9
6.3 Vedlikeholdsprogram for kirkene.	9
7. SAMMENDRAG AV HANDLINGSPROGRAMMET for 2020 – 2023.....	10

1. SAMMENDRAG.

Grimstad kirkelige fellesråd søker Grimstad kommune om

- a) driftstilskudd i 2020 stort, kr. 17 657 000.
- b) investeringstilskudd i 2020 stort, kr. 13 713 000, som er fordelt med kr. 9 813 000 til formål «Alle trossamfunn» og kr. 3 500 000 til formål «Den norske kirke». Inneholdt i beløpet er også et årlig ikke-øremerket investeringstilskudd på kr. 400 000.

1.1 *Prioritering i budsjettet for 2020.*

Den høyest prioriterte budsjettposten i 2020 er to store prosjekter som er under gjennomføring og planlagt fullført i 2020:

1. Arbeidet med nye gravplaner ble påbegynt i 2014. Kapitalbehov i 2020 er kr. 700 000. Se pkt. 3.1 side 5.
2. Kirkegårdsutvidelsen på Fjære ble igangsatt våren 2019. Kapitalbehov i 2020 er kr. 7 500 000. Se pkt. 3.2 side 5.

Etter disse to prosjektene prioriteres:

3. Opparbeidelse av nytt parkeringsareal ved Eide kirkegård. Kapitalbehov i 2020 er kr. 1 100 000. Se pkt. 3.4 side 6.
4. Overflatebehandling av Grimstad kirke. Se pkt. 4.3 side 6.

1.2 *Nye Fevik kirke.*

Grimstad kirkelige fellesråd foreslår at det avsettes 57,5 MNOK i handlingsprogrammet for 2021 til 2023 til å delfinansiere Nye Fevik kirke. Når vedtak om finansiering foreligger, og områdereguleringen for Fevik er gjennomført, er grunnlaget for arkitektkonkurranse og videre planleggingsprosess frem mot nytt kirkebygg lagt.

2. DRIFTSTILSKUDD.

2.1 Personalkostnader.

2.1.1 Opprettelse av diakonstilling.

Grimstad kirkelige fellesråd ansatte diakon i nyopprettet stilling fra 1.9.19. Etter avtale dekker Staten personalkostnadene for diakonstillingen i 2019 med unntak av rekrutterings-, reise- og andre kostnader. Fra 1.1.20 er stillingens årskostnad beregnet til kr. 800 000, som fordeles 50/50 mellom Stat og kommune.

2.2 Utgifter til lokaler.

Staben i Eide og Landvik holder til i Landvik prestegård. Imidlertid er husleieavtalen med Opplysningsvesenets fond/Nibio sagt opp for å gi plass for ny leietager, Hommedal skolegård. Utleier tilbyr lokaler i den «gamle hovedbygningen» rett ved Landvik kirke. I forhold til nåværende avtale påføres fellesrådet en merkostnad på kr. 175 000 pr. år. I tillegg kommer flyttekostnader.

2.3 Beregning av kommunalt driftstilskudd i 2020.

Beregningen av det kommunale tilskuddet bygger på netto driftstilskudd for 2019 justert for lønns- og prisvekst, opprettelse av ny diakonstilling og husleieøkning for staben i Landvik/Eide.

Budsjettpost	Beløp i NOK
Bevilget driftstilskudd for 2019	16 584 000
+ Deflator-regulering (3,0 %)	498 000
+ Diakonstilling (kommunal egenandel 50 % av kr. 800 000)	400 000
+ Husleieøkning for staben i Landvik og Eide	175 000
+ Flyttekostnad for staben i Landvik og Eide	50 000
Forslag til kommunalt driftstilskudd i 2020	17 707 000

Fellessrådet budsjetterer med å selge tjenester ved kirkegårdene for kr. 1 950 000 i 2020. Sum driftskostnader for kirkegårdene er beregnet til kr. 5 400 000. Netto driftskostnader for kirkegårdene etter fradrag av eget salg av tjenester, blir dermed kr. 3 450 000.

Det er kun netto driftskostnader som er inneholdt i budsjettforslaget om et kommunalt tilskudd på kr. 17 707 000 i 2020. I henhold til avtale vil Grimstad kirkelige fellesråd refundere merverdiavgift for kjøpte varer og tjenester til Grimstad kommune.

3. HANDLINGSPROGRAM FOR 2020: «Alle trossamfunn».

Formålet er kirkegårder og kapeller.

3.1 Effektivisering av kirkegårdsareal. Behov for nye arealer. Årlig kapitalbehov.

Opprettingsarbeidene for samtlige 18 gravfelter på Fjære kirkegård, fem gravfelt på Eide kirkegård, 15 gravfelt på Landvik nedre og 11 gravfelt på Landvik øvre kirkegård er fullført i perioden 2014 - 2019. De nye gravplanene har frigjort plass til rundt 300 nye graver og har kostet 3,4 millioner kroner. Opparbeidelse av et nytt gravfelt med tilsvarende kapasitet, ville ha kostet mellom seks og sju millioner kroner ifølge nasjonale erfaringstall. I tillegg kommer gevinsten av redusert arealbehov.

Reguleringen av Grimstad kirkegård på Frivoll er under gjennomføring. Foreløpige beregninger viser at ca. 200 «nye» graver kan frigjøres på Grimstad kirkegård. Verdien av de «nye gravene» anslås til fire mill. kroner. Alle gjenstående arbeider kan fullføres i 2020. Kapitalbehovet i 2020 er kr. 700 000, og prosjektet vil avsluttes innen 31.12.2020

Hensikten med prosjektet er å utnytte eksisterende kirkegårdsareal på en optimal måte og gi kommunen tid til å regulere og erverve nye arealer i tillegg til å fremskaffe nye graver til en pris som er lavere enn kostprisen for å opparbeide nytt kirkegårdsareal. Gravplanprosjektet er også et miljøprosjekt i den forstand at kirkegårdene blir mer arealeffektive og behovet for å båndlegge nye arealer reduseres.

I løpet av handlingsplanperioden er det imidlertid påkrevet at kommunen erverver og regulerer areal til å utvide kirkegården på Landvik slik at nytt gravfelt på Landvik nedre kirkegård kan tas i bruk fra 2023.

3.2 Kirkegårdsutvidelse i Fjære og i Skarsdalen.

Kirkegårdsutvidelsen på Fjære er planlagt fullført i 2020. Utvidelsen antas å dekke behovet for nye graver på Fjære frem mot 2045. I det kommunale handlingsprogrammet er det avsatt fem millioner kroner i 2020. Resultatet av anbudskonkurransen viser at forhåndskalkylene gav et realistisk bilde av investeringsrammen. Imidlertid har gravearbeidene avdekket et gammelt avfallsdeponi. Dette var det nødvendig å grave opp og sortere ut avfall av massene som lå der. Avfallet kjøres bort og håndteres på en miljøriktig måte. Det er også oppdaget et fjellparti som ikke ble oppdaget da arbeidene ble prosjektert. Disse forholdene har resultert i en tilleggsregning på 2,5 MNOK ut over tidligere budsjettert kapitalbehov.

Kommunen utreder et alternativ for å etablere ny gravlund i Skarsdalen på Fevik for å sikre det langsiktige behovet for gravplasser i Fjære.

3.3 Maskiner og utstyr ved kirkegårdene.

Kommunens investeringsprogram inneholder et fast, årlig beløp på kr. 300 000 inkl. mva. til å anskaffe nye kirkegårdsmaskiner og utstyr til kirkegårdene. Som følge av den betydelige svekkelsen av norske kroner og prisstigning på importvarer som følge av dette, er det viktig å indeksregulere denne bevilgningen slik at den årlige kjøpekraften opprettholdes. For 2020 foreslås en økning på 4,33 % fra 2019.

3.4 Parkeringsforhold ved Eide kirkegård.

Parkeringskapasiteten på kirkens egen grunn er utilstrekkelig. Ved gravferder og konserter blir det fort fullt, og det oppstår tidvis kaotisk parkering i nærområdet og langs Eideveien, som har smal veibredde. Dette fører til krevende trafikale forhold, herunder redusert fremkommelighet for utrykningskjøretøyer. Etter forslag fra fellesrådet har kommunestyret tidligere bevilget kr. 500 000 til å utvide parkeringskapasiteten.

Fossdalsveien går tvers igjennom parkeringsområdet parallelt med kirkegårdsmuren. I kirkegårdsconsulent Helge Klingbergs «Kirkegårdsbok» anbefales en viss avstand mellom parkeringsplass og kirkegården. «Spaserturen kan stemme sinnet til et godt møte med gravstedet», fremholder Klingberg. «Porten og ankomstpartiet bør fungere som et mentalt filter hvor sinnet kan stemmes til ro», heter det videre i Klingbergs bok. I detaljplanene for ny parkeringsløsning er det ikke lagt opp til å parkere inn mot kirkegårdsmuren nettopp for å ivareta den verdighet og respekt som bør vises overfor kirkegården. Fossdalsveien bør av samme grunn gis en god veibredde. Dette ivaretar også hensynet til beboerne som benytter denne veien til sine hjem. Med disse hensynene ivaretatt konkluderes med at det ikke er mulig å øke antall parkeringsplasser nevneverdig.

3.4.1 Ervervelse av nytt areal.

En nabo er villig til å overdra et areal nord og øst for Eideveien som vil gi parkeringsplass for opp mot 70 biler. Dette tiltaket vil sikre en god og langsiktig løsning for parkeringsforholdene ved Eide kirkegård. Planen som er utarbeidet i samarbeid med grunneier, gir god adkomst via en eksisterende avkjørsel og tilrettelegger for en kort gangvei over Eideveien til kirkegårdsmuren. Tomteerverv, prosjektering og opparbeidelse av ny parkeringsplass er beregnet å koste kr. 1 600 000 inkl. mva., hvorav det tidligere er bevilget kr. 500 000.

På kirkens eiendom er det plass til ca. 35 biler langs Fossdalsveien. Her bør opparbeides fast dekke og drenering i tillegg til merking av plassene. Deler av arealet kan forbeholdes sykkel/el-sykkel, funksjonshemmede, byråbiler, brudepar, etc. Dette vil gi plass til «alle». Dette arbeidet er kostnadsberegnet til kr. 900 000 inkl. mva.

I sum vil disse tiltakene gi opp mot 100 parkeringsplasser ved Eide kirkegård.

3.5 *Beregning av kommunalt investeringstilskudd i 2020 til formål «Alle trossamfunn».*

Budsjettpost 2020 «alle trossamfunn»	Beløp i NOK
Nye gravplaner for Grimstad kirkegård, Frivoll	700 000
Opparbeidelse av nye gravplasser på Fjære	7 500 000
Planarbeid for utvidelse av Landvik nedre kirkegård	300 000
Opparbeidelse av ny parkeringsplass ved Eide kirkegård	1 100 000
Maskiner og utstyr ved kirkegårdene	313 000
= Investeringer til formålet "alle trossamfunn" i 2020	9 913 000

4. HANDLINGSPROGRAM FOR 2020: «Den norske kirke».

Formålet er Den norske kirkes menigheter og kirkebygg.

4.1 Overgang til nasjonal IKT-plattform for Den norske kirke.

Den norske kirke har gjennom Kirkepartner AS utviklet en nasjonal IKT-løsning som «Rettssubjektet Den norske kirke», Kirkerådet og de største fellestrådene i Norge intielt har sluttet seg til. Løsningen gir tilgang til et bransjetilpasset saksbehandlingssystem, Noark-basert system for elektronisk journalføring som er godkjent av Riksarkivaren, felles plattform for de kirkelige fagsystemene og overgang til Den norske kirkes valgte økonomistyringssystem, X-ledger.

Grunnlagsinvesteringene er foretatt på nasjonalt nivå. Grimstad kirkelige fellestråd må betale en egenandel på kr. 275 000 inkl. mva. for å ta i bruk den nye plattformen. Prisen innbefatter flytting av data og systemer samt etablering på ny plattform hos Kirkepartner.

4.2 Planarbeid – Fevik nye kirke

Kommunestyret bevilget kr. 700 000 i 2019 til delfinansiering av arkitektkonkurranse. For å gjennomføre denne samt videre planarbeid foreslås avsatt 2,5 MNOK i 2020 og deretter i alt 55 MNOK i resten av planperioden til å finansiere kirkebygget.

4.3 Vedlikeholdsprogram for kirkene.

Kommunestyret bevilget 1,25 MNOK til overflatebehandling av Grimstad kirke som foreslått av fellestrådet. Etter gjennomført anbudskonkurranse viste det seg at markedsprisen for dette arbeidet var vesentlig høyere enn beregnet. Prosjektet omfatter rigg og stillas, vask av hele bygget, reparasjon av råteskader, annet forarbeid på overflater og vinduer, sikring av løse takstein, erstatning av ødelagte takstein og to strøk maling på alle overflater.

Deler av bevilgningen for 2019 er benyttet til å reparere råteskader, tette lekkasjer i yttervinduer og i takkonstruksjonen. Det er behov for en tilleggsbevilgning på kr. 1 000 000 inkl. mva. for å fullfinansiere prosjektet.

4.4 Overgang fra oljekjel til elektrokjel i mulig kombinasjon med bergvarme i Grimstad kirke.

Grimstad kirke har oljefyring. Fellestrådet er kjent med at Grimstad kommune arbeider med en plan for å fase ut oljefyring i alle kommunale bygg. Grimstad kirke er med i denne planen. Fellestrådet har derfor ikke gjennomført kapitalbehovsberegning for dette tiltaket. I tilknytning til utfasingen av oljefyringen bør det vurderes å etterisolere taket i Grimstad kirke.

Budsjettpost 2020 «kirkebygg og menigheter»	Beløp i NOK
Planarbeid for «Nye Fevik kirke»	2 500 000
Utvendig restaurering og overflatebehandling av Grimstad kirke	1 000 000
Nasjonal IKT-plattform for Den norske kirke	275 000
= Investering til formålet "kirke og kirkegård" i 2020	3 775 000

Budsjettpost 2020	Beløp i NOK
«Ikke øremerket» investering til kirke og kirkegård i 2020	400 000

Alle tall er oppgitt inkl. mva.

5. HANDLINGSPROGRAM FOR 2021 – 2023: «Alle trossamfunn».

Formålet er kirkegårder og kapeller.

5.1 *Kunstnerisk utsmykning i Grimstad kapell.*

Fellesrådet ønsker å fullføre den kunstneriske utsmykningen av Grimstad kapell etter planforslag fra Kjell Nupen. Når disse arbeidene er fullført, vil gravferdshandlingene kunne gjennomføres uten skjemmende innsyn. Kapellet vil også få en helt annen verdighet, noe som vil ha betydning for de mange av kommunens innbyggere som besøker kapellet. Installasjon av glassmalerier og nye vinduer i kapellet er kalkulert til kr. 1 250 000 inkl. mva.

Arbeidene foreslås gjennomført i 2023.

5.2 *Kirkegårdsutvidelse ved Landvik nedre kirkegård.*

Til arbeidene med kirkegårdsutvidelse ved Landvik nedre kirkegård foreslås investert 5,3 mill. kroner mellom 2020 og 2022. Til prosjektering foreslås kr. 300 000 i 2020 og deretter kr. 2 500 000 i 2021 og 2022 til å gjennomføre kirkegårdsutvidelsen. Kapitalbehovsberegningen er forbundet med usikkerhet i påvente av prosjektering og anbudsprosess.

Kirkegårdsutvidelsen forutsetter at kommunen regulerer og erverver tomteareal. Det gjennomførte reguleringsarbeidet med nye gravplaner for Landvik kirkegård har frigjort et tilstrekkelig antall ledige graver til å dekke behovet frem til 2024. På det tidspunktet vil kirkegården være «full», og nytt areal må innen den tid være opparbeidet.

5.3 *Utvikling av nåværende parkeringsplass ved Eide kirke.*

Det vises til redegjørelsen i pkt. 3.4.1. Kapitalbehovet for dette prosjektet er kr. 900 000 inkl. mva.

6. HANDLINGSPROGRAM FOR 2021 – 2023: «Den norske kirke».

Formålet er menigheter og kirkebygg.

6.1 *Antikvarisk restaurasjon av kirkebenker og kirkeinventar i Fjære kirke.*

Statlige sysselsettingsmidler har finansiert første fase av å restaurere kirkebenker og –inventar i Fjære kirke. Prosjektet er gjennomført i samarbeid med Riksantikvaren og har vært under ledelse av en konservator fra Oslo. Bøylestad og Moen fra Froland ble tildelt oppdraget og har ferdigstilt 12 kirkebenker.

I tillegg til de resterende kirkebenkene, gjenstår restaurering av prekestol, klokkerstol, alterringen, gulvene og fire vinduer.

Statsbudsjettet for 2020 inneholdt ikke øremerkede midler til bevaring av interiøret i middelalderkirker. Neste mulighet er Statsbudsjettet for 2021. Fellesrådet foreslår at det avsettes kr. 750 000 fra 2021 og hvert av de fire etterfølgende årene til restaureringsarbeidet.

6.2 Brannsikring.

Vannslukkeanlegg og rømningsveier er viktige tiltak for å forhindre at liv går tapt og at umistelige kirkebygg og –interiør blir ødelagt i brann.

Sprinkleranlegg i Fjære kirke er under utførelse og antas ferdigstilt i løpet av 2019. Det foreslås å installere vannslukkeanlegg i Grimstad kirke i 2022 og i Eide og Landvik kirker i 2023.

Anslaget pr. kirkebygg er: Eide Kirke, 1,4 MNOK, Landvik kirke 1,9 MNOK og Grimstad kirke 2,8 MNOK.

Installerte vannslukkeanlegg i Grimstads kirkebygg gir en årlig rabatt i brannforsikringspremien på kr. 25 000.

6.3 Vedlikeholdsprogram for kirkene.

Landvik kirke har behov for utvendig overflatebehandling. Det er nylig gjennomført restaureringsarbeider av kirketårnet, finansiert av «sysselsettingsmidler». Kapitalbehovet for å utføre reparasjon, forarbeider og maling av resten av bygget og vinduene anslås til 1,25 MNOK inkl. mva. Arbeidet foreslås gjennomført i 2021.

På neste side vises et sammendrag av handlingsprogrammet i matriseform.

Vennlig hilsen
Grimstad kirkelige fellestråd

.....
Jan Ivar Strømsodd
kirkesjef

7. SAMMENDRAG AV HANDLINGSPROGRAMMET for 2020 – 2023.

Beskrivelse "Alle trossamfunn"	2020	2021	2022	2023	Totalt
Nye gravplaner for Grimstad kirkegård på Frivoll	700 000	0	0	0	700 000
Opparbeidelse av nye gravplasser på Fjære	7 500 000	0	0	0	7 500 000
Maskiner og utstyr til kirkegårdene	313 000	322 000	330 000	340 000	1 305 000
Opparbeidelse av nye gravplasser på Landvik nedre kirkegård	300 000	2 500 000	2 500 000	0	5 300 000
Utvikling av nytt parkeringsareal ved Eide kirkegård	1 100 000	900 000	0	0	2 000 000
Kunstnerisk utsmykning i Grimstad kapell	0	0	0	1 250 000	1 250 000
Regulering av nytt areal på Landvik kirkegård ¹	0	0	0	0	0
Sum kirkegårder og kapeller (inkl. mva.)	9 913 000	3 722 000	2 830 000	1 590 000	18 055 000

Beskrivelse "Den norske kirke"	2020	2021	2022	2023	Totalt
Finansiering av ny kirke på Fevik	2 500 000	10 000 000	15 000 000	30 000 000	57 500 000
Overflatebehandling – Grimstad kirke	1 000 000	0	0	0	1 000 000
IKT-plattform for Den norske kirke	275 000	0	0	0	275 000
Antikvarisk restaurasjon av kirkeinventar i Fjære kirke	0	750 000	750 000	750 000	2 250 000
Overflatebehandling – Landvik kirke	0	1 250 000	0	0	1 250 000
Vannslukkeanlegg Grimstad kirke	0	0	2 800 000	0	2 800 000
Vannslukkeanlegg Eide kirke	0	0	0	1 400 000	1 400 000
Vannslukkeanlegg Landvik kirke	0	0	0	1 900 000	1 900 000
Sum menigheter og kirkebygg (inkl. mva.)	3 775 000	12 000 000	18 550 000	34 050 000	68 375 000

Fast årlig grunnbeløp til ikke-øremerkede investeringer i kirker og kirkegårder: kr. 400 000.

¹ Arbeid med reguleringsplaner og tomte-ervert er en kommunal oppgave og inngår ikke i fellestrådets investeringsbudsjett.